

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Dispvatio XXXV. Poßitne Deus creaturæ nationali obligari ex Iustitiâ
strictè dictâ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

*Agens in
distans na-
turaliter
causa mo-
rales, non
physica.*

injuriam; ergo dominium, quod hic existit, agit in distans, nec ullo locorum intervallo definitur; perpetram tamen hinc quicumque intulerit, posse causas physicas in distans naturaliter agere, & ignem in Europâ posse stuppam in Indiis comburere, aut lupum Constantinopoli agnum Romæ existentem comedere. Contra tertio: si Petrus Paulo quidpiam testamentò leget, is non nisi primo mortis ejus instanti hæreditatem adit; ergo dominium Petri, non quod illo instanti est, unâ enim cum ipso extinguitur, sed quod immediatè antè in Petro erat, influit in justum rei illius eo instanti in Paulo dominium & possessionem: ergo etiam dicat ipse causam physicam, primo instanti, quo non est, operari.

VIII.
*Nec in loci,
nec in tem-
poris circū-
stantiis, cau-
sa morales
sunt simili-
physicis.*

Contrâ quartò: magis enim hoc urget, Siquis alicui hæreditatem non nisi multis annis post legatis mortem, adeundam relinquat; ut si dicat, hanc domum, vel agrum filio talis secundo-genito relinquo, qui tamen filius, ut facillè contingere potest, non nisi aliquot annis post mortem legantis nascitur: jus ergo & dominium, quod is ante mortem habuit, in justam domus hujus vel agris possessionem in accipiente longo post tempore influit, efficitque ut hic illius dominium jam acquirat: quis tamen propterea dixerit, posse ignem hodie extinctum, stuppam cras vel post decem annos producendam comburere. Hinc ergo apertè constat, à causis physicis ad morales nullum fieri argumentum posse, diversissimumque has inter & illas esse operandi modum. Nec de causis tantum necessariis hoc intelligendum est, sed etiam de liberis.

IX.
*Obijcies,
Possa Ange-
lum B, eodè
instanti quo
rem accepit
ab Angelo A,
dare eam
tertio.*

Obijcitur quintò: Eodem instanti quo Angelus A, dat gemmam v. g. Angelo B, posse hunc eandem dare Angelo C; ergo Angelus B, in primo instanti habet gemmæ illius dominium: patet consequentia, dat namque eam hoc instanti Angelo C; ergo habuit dominium illius, sed non antehoc instans, non enim habet nisi ex donatione Angeli A, sed hic solum dat eam hoc instanti; ergo dans habet in instanti

donationis, rei datæ dominium.

Sed ab iis qui hoc nobis opponunt, quærerem, utrum Angelus B, instanti illo quo res aliqua ipsi datur ab Angelo A, possit rem illam physicè destruere? Si respondeant, non posse, ut videtur manifestum. (præsertim si res detur primo instanti quo est producta, sic enim simul esset & non esset) hoc, inquam, si respondeant, ut respondere debent, solvunt ipsi suum argumentum: sicut enim dicunt illi non posse rem, eo instanti quo datur, destrui, quia hoc modo simul esset & non esset; idem dico ego de dominio. Potest itaque Angelus B rem sibi in instanti A datam, dare alteri, & dando alienare, sed non pro eo instanti, sed pro aliquo ex sequentibus, cum in transfusum dominium uno saltem instanti retinere debeat, alioqui eodem instanti reali haberet simul dominium, & non haberet.

X.
*Sicut rei, eo
instanti,
quo datur,
non potest
destrui, ita
nec illo in-
stanti destrui
potest domi-
nium.*

*Aliud est,
dare aliquid
hoc instanti,
aliud pro
hoc instanti.*

Obijciunt aliqui sextò: Donatarius in instanti donationis, rem habet dependenter à voluntate alterius; ergo illo instanti non habet rei illius dominium, cum dominium sit potestas utendi re aliqua independenter ab alterius voluntate; ergo vel id quod datur, est adhuc illo instanti donantis, vel nullius, & redditur adespotum. Sed contrâ, ergo nec secundo instanti erit res illa donatarii, cum secundo etiam instanti eam dependenter habeat à voluntate alterius. Respondetur itaque, duplicem esse posse voluntatem ejus, qui rem aliquam alteri permittit: altera voluntas est, qua solum rem ita ei concedit, ut in potestate suâ servet concessionem illam ubi placuerit revocare, & in hoc casu usum tantum rei illi permittit, reservato sibi dominio. Alia voluntas rem alteri cedentis, est ejusmodi, ut rem non tantum ad concedentis nutum ei utendam permittat, ut in priore casu, sed irrevocabiliter, sicque non usum tantummodo ei, sed etiam dominium largitur, plenèque eum, pro tempore quo rem ipsi hoc modo permittit, illius dominium constituit.

XI.
*Quid quis
rem habeat
dependenter
à voluntate
alterius, non
impedit sem-
per quo mi-
nus habeat
illius domi-
nium.*

*Duplex vo-
luntas rem
alteri per-
mittendi,
revocabilis,
& irrevoc-
abilis.*

DISPUTATIO XXXV.

Positne Deus creaturæ rationali obligari ex Iustitiâ strictè dictâ.

HOC est, utrum per operationes & merita hominum obligari possit Deus ad præmium, actionum harum intuitu, intercedente præsertim promissione, ita largiendum, ut si id negaret, non infidelis tantum esset, ut apud omnes est in confesso, cum non staret promissis, sed etiam injustus: quæ de re acerrimè inter se disputant Theologi, affirmantibus aliis, aliis negantibus. Quam proinde questionem, cum gravissima sit, maximeque in Scholis controversa, paulò hic accuratius discutiam.

SECTIO PRIMA.

Prænotantur quedam circa notionem Iustitiæ.

I.
*Deo, titulo
creationis,
cõpetit per-
fectissimum
in res omnes
dominium.*

NOTANDUM primò: Deo, ratione creationis & conservationis, perfectissimum competere in res omnes dominium, quod non ita convenienter in titulo excellentiæ fundant aliqui, hoc enim titulo non sumus propriè Dei, ut domini proprietatis; dignitas quippe excellentiæ dominium jurisdictionis potius fundat, quam proprietatis; illo enim titulo cultus ei religionis debetur, & observantiæ, sicut ob dominium proprietatis obstringimur illi ex iustitiâ.

R. P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. I.

Notandum secundò: perfectissimum nihilominus hoc Dei dominium non obstat, quo minus res aliqua creatæ verè sint nostræ, ac proprium habeamus earum dominium, idque dupliciter; quædam siquidem nostra sunt à natura, ea scilicet quæ vel operamur, vel nobis sunt unita, quorum proinde emolumenta & fructus nobis etiam competunt, tanquam res verè nostræ. Alia autem nostra sunt, non à natura, sed vel à Deo solo, qui omnium Dominus est, immediatè collata, vel data à communitatè, in quam ad hoc à Deo derivata est potestas: per quam collationem & distributionem fit dominiorum inter homines divisio; sicque morali reputatione ita censentur hæc vel illa bona ad tales vel tales in ordine ad eorum usum spectare, ac si à naturâ, hujus potius quam illius hominis essent.

II.
*Hoc tamen
Dei domi-
nium non
obstat, quo
minus res
aliquæ crea-
tæ sint verè
nostræ.*

*Dupliciter
res sunt nô-
stræ.*

Notandum

III.

Quid ad meritum de condigno, quod iustitia obligationem inducit, requiratur.

Cur ad obligationem iustitia necessarius sit contractus.

Ad mercedem aliquam intercedere debet conventio.

IV.

Triplici juri triplex respondet iustitia.

Iustitia legalis.

Iustitia distributiva.

Iustitia commutativa.

V.

Iustitia commutativa & distributiva quomodo differant.

Proportio arithmetica & geometrica.

Notandum tertio, ut propius ad rem presentem accedamus, ad meritum de condigno, quod iustitiae obligationem inducit, non sufficere, ut res mercedi seu premio sit in bonitate aequalis, sed ulterius requiritur pactum aliquod, lex, vel contractus, non quae valore actibus conferant, ut male Scotus; opera enim ex se sunt proportionata rei quae ipsis datur in praemium, sed contractus huiusmodi vel promissio requiritur tanquam applicans, & reddens actus illos meritum in actu secundo. Sic licet centum aurei aequivalent gemmae, vel equo, non tamen sunt eorum pretium in actu secundo, nisi per pactum vel contractum applicentur: & quantumcunque noverit quispiam aliquem in ejus vinea laborasse, non propterea stipendium ei dare tenetur, nisi pactum intercedat, vel expressum, vel tacitum; non, inquam, dare ei aliquid tenetur ex iustitia, sed tantummodo ex gratitudine. Ratio est; praemium quippe datur tanquam merces, ad mercedem autem conventio aliqua, saltem tacita, vel promissio requiritur, cujus intuitu, opera per quae merces obtinetur, exhibeantur.

Notandum quarto, triplicem communiter ab auctoribus statui iustitiam, triplici juri respondentem. Prima iustitia respicit jus quod Respublica in bona, & interdum in vitas civium habet, ubi scilicet communione bonum, & patriae aut civitatis id utilitas requirit, & vocatur jus altum, seu generale, ad quod servandum datur in capite & membris Reipublicae Iustitia legalis. Secunda iustitia est contra illud jus respicit quod membra Reipublicae habent in ipsam Rempubicam, ut scilicet bona quaedam communia, servata proportione, aequaliter inter cives dividantur, & appellatur Iustitia distributiva. Tertia demum Iustitia jus illud respicit, quod cives seu membra Reipublicae ad se invicem habent, & subinde in Rempubicam, & Commutativa dicitur, quod nimirum in commutationibus ut plurimum dati & accepti, & contractibus versetur, ut affirmat Aristoteles 5. Ethicorum, cap. 2.

In hoc vero differunt Iustitia Commutativa & Distributiva, quod Commutativa respiciat proportionem arithmetica mercedis cum titulo personae merentis: Distributiva autem, non arithmetica proportionem, sed geometrica spectat, seu proportionem proportionum, plurimum scilicet titulos inter se comparando, ut nimirum quantum unius titulus titulum alterius excedit, tantum etiam excedat praemium, quod hujus tituli intuitu confertur, idque sive titulus & praemium inter se aequalitatem servent, sive non. Quaestio autem hic praecipue procedit de Iustitia Commutativa.

SECTIO SECUNDA.

Refertur, & impugnatur opinio negans inter Deum & creaturam rationalem, strictam intercedere posse Iustitiam.

I.

Prima sententia negat avari posse iustitiam Dei ad hominem.

PRIMA itaque sententia negat in Deo respectu creaturae rationalis reperiri posse Iustitiam Commutativam, quae scilicet stricte obligetur ad praemium ei, seu mercedem intuitu operum & laboris conferendum: ita Vasq. 1. p. d. 85. & 86. & 1. 2. d. 223. & 3. p. d. 7. & 8. & alibi, citatque pro se Scotum in 1. dist. 46. quaest. 1. Richardum, Durandum, Paludanum, Capreolum, & alios: imò & S. Thomam hujus esse sententiae contendit, de cujus tamen mente dicitur infra. Eandem sententiam tenet Lessius lib. de Just. cap. 18. num. 57. Molina 1. p. q. 21. a. 1. Azor tom. 3. lib. 1. c. 10. quaest. 3. Conink de Actib. supern. Disp. 8. dub. 5. Alarcon tr. 3. d. 8. c. 6. & 7. Card. de Lugo de Incarn. disp. 3. & alii.

II.

Arguunt hi Auctores primo: Aristoteles siquidem 5. Ethic. c. 2. ait virtutem Iustitiae Commutativae in

Deo non reperiri, utpote quae in rebus tantum utilibus versatur, iis scilicet quae subsidium indigentis connotant, vel saltem potentis indigere, & materiam Iustitiae commutativae peculiariter ait esse pecuniam, & id genus alia. Quae etiam videtur mens S. Thomae hic, quaest. 21. art. 1. dum negat in Deo esse Iustitiam Commutativam.

Sed contra: eodem enim loco negat Aristoteles, esse in Deo liberalitatem, quam in largitione pecuniae constituit, imò & misericordiam; quas tamen virtutes, praesertim ultimam, omnes in Deo admittunt. Respondeo itaque, non loqui Aristotelem de Iustitia secundum rationem illius essentialem & abstractam, sed prout ad pecuniam, & res huiusmodi materiales contrahitur, & versatur in commerciis & contractibus humanis, ordinaturque ad indigentiam vel actualem, vel possibilem in contrahentibus sublevandam; Deo autem nulla est possibilis indigentia.

Eadem etiam est mens S. Thomae, quoties Iustitiam Commutativam in Deo negat reperiri: unde 1. 1. cont. Gentes, c. 93. n. 7. expressè asserit, iustitiam, & liberalitatem, quoad rationes suas formales, non dependere ab huiusmodi rebus, quamvis interdum ad eas contrahantur, ut ordinem humanam vitam, & mortalium indigentiae subveniant, secundum quam, inquam, rationem Deo competere nequeunt. Unde statim subdit: Secundum vero quod actiones praedictae in sua communitate accipiuntur, possunt etiam divinis rebus aptari: sicut enim homo rerum humanarum, ut pecunia, vel honoris distributor est, ita & Deus omnium bonitatum universè: sunt igitur praedictae virtutes in Deo universalioris extensionis, quam in homine. Haec ille.

Arguunt secundo: Iustitia ad res tantum utiles extenditur; Deus autem nihil utilitatis ex rebus creatis percipit; ergo. Conf. materia Iustitiae est datum & acceptum, quod inter Deum & hominem, aut aliam creaturam rationalem non intervenit. Ad argumentum Respondetur, latius patere materiam Iustitiae, quam ad res utiles: unde etiam inter homines dicitur multi, stipendium frequenter ob rem nullius utilitatis ex iustitia solvi, ut si quis venenum coemat, ut eo in malum finem abutatur, vel alteri det stipendium ut verberet, mutilet, aut occidat amicum innocentem. Quod si dicas, hoc esse aliquo modo utile, quia expletur ejus voluntas, eadem etiam ratione expletur voluntas Dei per actiones honestas.

Dices, praedictum opus, occidendi scilicet aut mutilandi amicum innocentem, esse per se utile & mercede dignum; per accidens autem tantum est quod hic & nunc huic non sit utile. Contra: sicut enim in his circumstantiis per accidens non est utile, ita similiter per accidens non merebitur mercedem, sicque per accidens non erit contractus iustitiae, si ad iustitiam requiratur utilitas. Sufficit ergo ad contractum ex iustitia, ut fiat aliquid in obsequium vel honorem alterius; haec enim sunt verè aestinatione digna, & bona, saltem extrinseca.

Ad Confirmationem num. 5. positam, dico, etiam inter homines in omnibus contractibus Iustitiae commutativae non reperiri proprie datum & acceptum, sed solum late: nec enim hoc tantum modo in quotidianis commutationibus contrahunt homines, Do ut des, sed etiam, Do ut facias, Fatio ut des, Facio ut facias, &c. in quo ultimo contractu nihil proprie datur, vel ex una parte vel altera, sed solum fit aliquid ex pacto in gratiam alterius. Quare S. Thomas 1. 2. quaest. 114. a. 1. ad 2. ad rationem meriti inter Deum & hominem (in quo nihilominus ibidem art. 6. ad 2. & alibi saepe intervenire dicit iustitiam) ad hoc, inquam, sufficere ait, ut aliquid ei offeratur, quod in illius honorem cedat, licet nulla inde ei proveniat utilitas.

Arguunt

Sententia negans Deum Iustitiam, probatur ex Aristotele & S. Thoma.

III. Quo sensu negat Aristoteles Deum Iustitiam Commutativam.

IV. Mens S. Thomae de Iustitia Commutativa, & liberalitate, quoad rationes suas formales, non dependere ab huiusmodi rebus, quamvis interdum ad eas contrahantur, ut ordinem humanam vitam, & mortalium indigentiae subveniant, secundum quam, inquam, rationem Deo competere nequeunt. Unde statim subdit: Secundum vero quod actiones praedictae in sua communitate accipiuntur, possunt etiam divinis rebus aptari: sicut enim homo rerum humanarum, ut pecunia, vel honoris distributor est, ita & Deus omnium bonitatum universè: sunt igitur praedictae virtutes in Deo universalioris extensionis, quam in homine. Haec ille.

V. Non est in rebus tantum utilitatis percipit; ergo. Conf. materia Iustitiae est datum & acceptum, quod inter Deum & hominem, aut aliam creaturam rationalem non intervenit. Ad argumentum Respondetur, latius patere materiam Iustitiae, quam ad res utiles: unde etiam inter homines dicitur multi, stipendium frequenter ob rem nullius utilitatis ex iustitia solvi, ut si quis venenum coemat, ut eo in malum finem abutatur, vel alteri det stipendium ut verberet, mutilet, aut occidat amicum innocentem. Quod si dicas, hoc esse aliquo modo utile, quia expletur ejus voluntas, eadem etiam ratione expletur voluntas Dei per actiones honestas.

VI. Opus per accidens utile, per accidens non merebitur mercedem, sicque per accidens non erit contractus iustitiae, si ad iustitiam requiratur utilitas. Sufficit ergo ad contractum ex iustitia, ut fiat aliquid in obsequium vel honorem alterius; haec enim sunt verè aestinatione digna, & bona, saltem extrinseca.

VII. Eriam inter homines, in omnibus contractibus Iustitiae commutativae non reperiri proprie datum & acceptum, sed solum late: nec enim hoc tantum modo in quotidianis commutationibus contrahunt homines, Do ut des, sed etiam, Do ut facias, Fatio ut des, Facio ut facias, &c. in quo ultimo contractu nihil proprie datur, vel ex una parte vel altera, sed solum fit aliquid ex pacto in gratiam alterius. Quare S. Thomas 1. 2. quaest. 114. a. 1. ad 2. ad rationem meriti inter Deum & hominem (in quo nihilominus ibidem art. 6. ad 2. & alibi saepe intervenire dicit iustitiam) ad hoc, inquam, sufficere ait, ut aliquid ei offeratur, quod in illius honorem cedat, licet nulla inde ei proveniat utilitas.

Quid respiciat S. Thomas ad contractum Iustitiae.

VIII. Arguit tertio: non potest obligari Deus per opera nostra; nihil quippe ei dare possumus non sum. Respondetur, dare saltem nos illi aliquid verè nostrum, imò ita nostrum, ut nisi nobis consentientibus, Deus illud nunquã habere potuisset: hæc enim est natura actûs liberi, ut quantumvis omnia in actu primo ad illum efficiendum necessaria, à Deo ponantur, in efficientis tamen potestate sit efficere illum vel non efficere, atque sub Dei dominio in actu secundo constituere, & hoc sensu dat aliquid Deo, id est, ponit illud sub dominio Dei, quod potuit non ponere, sicque & aliquid in ejus obsequium facit, quod penes ipsum erat non facere: hoc autem est pretio æstimabile; & sicut ad meritum, secundum oes sufficit, ita si interveniat pactû, sufficit ad contractum iustitiæ, Deumque nobis strictè obligandum.

IX. Hanc solutionem expressè tradit S. Thomas in 4. dist. 15. art. 1. ad 2. ubi cum sibi objecisset: *Servus, quia totum hoc quod habet, est domini, non potest damno illato domino satisfacere, quia nihil potest recompsare: cum ergo totum quod habet homo, sit Dei, non potest homo Deo satisfacere.* Respondet S. Doctor in hæc verba: *Ad secundum, dicendum, quod non est simile de servo hominis, & Dei; quia totum quod habet servus hominis, ita est domini, quod non sit servi. Quod autem habet servus Dei, ita est domini, quod etiam servi, propter arbitrii libertatem sibi datam.* De quo plura Sect. seq. n. 3.

X. Arguunt quarto: quandoquocumque inter duos intercedit iustitia commutativa, qui alteri aliquid tribuit, aliquid amittit, estque contrapassum; Deus autem nihil amittere potest, sed quantumcumque nobis aliquid tribuat, illius semper dominium retinet; ergo inter Deum & hominem intercedere nequit iustitia commutativa.

XI. Suarez Opusculo de Iustitia Dei, sect. 1. num. 12. & Granado hic, tract. 7. d. 4. n. 21. aiunt, in dominio tantum creato & limitato, hoc inveniri, & intercedere contrapassum, ita scilicet, ut qui aliquid alteri donat, aliquid amittat; præcisè tamen ad conceptum iustitiæ commutativæ, id non est necessarium, sed solum requiritur, ut detur æquivalens pro receptâ, etiamsi id quod datur, maneat adhuc sub dominio donantis. Addit tamen Granado n. 12. Deum, dum iustis præmium, seu gloriam largitur, aliquo modo, secundum quid, & virtualiter amittere ejus dominium; posita enim promissione, & opere expleto, non potest non gloriam illam producere, sicque, inquit, in actu iustitiæ Dei erga hominem, intervenit aliquo modo contrapassum, & hæc etiam conditio isthic reperitur: de quo plura infra.

SECTIO TERTIA, Solvitur argumentum contra iustitiam Dei ad hominem, ductum ex titulo servitutis hominis respectu Dei.

I. ARGUUNT quinto: Inter servum & dominum in creatis non intercedit iustitia, teste Aristotele 8. Ethic. cap. ultimo, sicut nec inter patrem & filium non emancipatum: unde quicquid acquirit servus, domino acquirit, sed homo est essentialiter servus Dei; ergo nequit acquirere jus contra Deum magis, imò multo minus, quam servus creatus ad verius suum dominum.

II. Sed contra: in multis enim differt servitus respectu Dei, & respectu domini creati; de fide enim est, cum servitute Dei stare meritum, etiam ob opera, quæ Deus à nobis tanquam dominus exigit: imò ipsa servitutis opera requirunt ut pro aliquo statu Deus ipsi promittat, & conferat præmium; quæ

tamen in operibus servilibus respectu domini creati non inveniri certum est. Quod à fortiori urget in sententiâ Valq. qui ad meritum de condigno asserit, non esse necessariam ullam promissionem, aut pactum Dei, sed ipsa opera per se præmium requirere. Deinde, dominium Dei non tollit, quo minus ejus servus habeat verum dominium, ratione cujus inferri ei possit ab aliis creaturis injuria, si ipso nolente bonis ejus utantur; quod servo in creatis, in iis in quibus servus est, non competit: siquis enim servo invito, bonis ejus utatur, non facit servo injuriã, sed domino.

Ratio autem disparitatis in hoc fundatur, quod servus in creatis ex reputatione & dispositione legum censeatur pars domini, & eadem moraliter persona in favorabilibus cum eo. Unde servum Aristoteles vocat *animatum instrumentum*, animatum scilicet eadem animã moraliter, quã reliquæ domini partes animantur physice. Idemque de filio affirmat respectu patris; ejusdem autem ad seipsum nec gratitudo est, nec iustitia: quã de causã, ut Sect. præcedente, num. 9. vidimus, dixit S. Thomas, quicquid habet servus hominis, ita esse Domini ut non sit servi.

At vero in servitute respectu Dei, fecus res se habet; hæc enim non sit per reputationem morale, & fictionem legum, quæ jura servitutis statuit pro libito, quæque una moraliter censeamur persona cum Deo, sed sit hæc servitus per reale dependentiam naturæ nostræ à Deo; hæc autem potius arguit distinctionem, ac proinde servi Dei sumus ut naturæ rationales distinctæ, & aptæ habere dominium, & meritum, ut ostensum est, quod servus respectu hominum non competit. Quidni ergo, sicut opera nostra, non obstante conditio servitutis respectu Dei, merentur nihilominus ab eo præmium; quidni, inquam, interveniente pacto, mereri poterunt ex iustitiâ? Certè ex servitute creatæ seu unius hominis respectu alterius, unde hoc argumentum est deductum, non convincitur contrarium, cum inter servitatem respectu hominis & Dei, maxima, ut vidimus, sit disparitas.

Addo, quod ait P. Suarez l. 12. de Gratia, c. 30. n. 42. etiam in creatis, quicquid sit de dispositione humanarum legum, contractum quem pater iniret cum filio, aut dominus cum servo, de præmio, vel mercede, sub conditione operis condigni conferendâ, esse ex naturâ rei validum, & conditione ex alterâ parte impletâ, obligationem iustitiæ in alteram induci.

Arguunt sexto: Deus non est dominus tantum creaturæ rationalis, & gloriæ, sed etiã juris creaturæ; ergo hoc jus est jus Dei, ergo per hoc obligari non potest Deus ex iustitiâ: sic enim haberet jus contra seipsum. Distinguo primum consequens; ergo jus hoc est jus Dei ut quod, concedo consequentiam, ut quo, nego: sicut etiam intellectio nostra, amor, & meritum sunt intellectio, amor, & meritum Dei ut quod, id est, sunt creaturæ ipsius, seu res ab eo productæ, non tamen sunt amor, intellectio, aut meritum Dei ut quo, seu ita ut denominent cum intelligentem, amantem, & merentem: & tamen idem hic confici possent argumentum; sicut enim quis nequit ex iustitiâ obligari sibi, ita nec à se quidquã mereri. In creatis verò ex reputatione & fictione legum, jura servi sunt jura domini ut quo, sicut & meritum in ordine ad res temporales, cum quicquid acquirit servus, ordinatione legum cedat domino.

Addo casus quosdam tum circa filios, tum servos, in ipsis legibus excipi: servis enim bonorum quorundam dominium conceditur, eorum scilicet, quæ vel in compensationem injuriæ ipsis dantur, vel labore extraordinario aut industriã extra sortem acquiunt, &c. Filii verò bonorum castrensum, & quasi

Utens bonis servi in creatis; ipso invito, non facit servo injuriã, sed domino.

III. *Servus in favorabilibus eadem censetur persona cum domino.*

Servus animatum instrumentum. Eiusdem ad seipsum nec gratitudo est, nec iustitia.

IV. *Servitus respectu hominum arguit identitatem, respectu Dei distinctionem.*

Opera nostra, sicut respectu Dei fundant meritum, ita fundant potestatem iustitiæ.

V. *Ex natura rei potest in creatis dari contractus iustitiæ inter patrem & filium, & dominum & servum.*

VI. *Dicit, Deus est dominus juris creaturæ; ergo jus creaturæ est jus Dei.*

Respons. esse jus Dei ut quod, non ut quo.

VII. *In quibusdã casibus, Patres cum filiis, & domini cum servis, facere possunt contractus iustitiæ.*

quasi castrensius dominium competit, imò & peculii adventitii, cujus filius est dominus directus, licet usufructus & administratio sit penes patrem. Sicut ergo in his esse subinde potest patris ad filium, & domini ad servum iustitia, ita cum creatura rationalis habeat rerum quarundam dominium, nempe meritorum suorum, & gloriae, eaque possideat tanquam verè sua, quidni inter ipsam & Deum pactum possit iustitiae intercedere.

VIII.
Deus nullà
lege externà
obligari po-
test, sed so-
lum ex in-
ternà sua
voluntatis
rectitudine.

Arguunt septimò: Si iustitiae obligatio cadere in Deum possit, ex aliqua iustitiae lege proveniat necesse est; Deus autem capax legis non est, ut ipso naturæ lumine est manifestum. Respondetur, obligationem hanc Deo, non à lege aliqua extrinsecà provenire, sed ab intrinsecà suæ voluntatis rectitudine, quæ per se ad honestum est determinata; sicut ab eadem intrinsecà rectitudine oritur debitum veritatis, ut nimirum quodcumque loquitur, hoc autem non à lege extrinsecà habet Deus, sed à seipso, & ab intrinsecò.

SECTIO QUARTA.

Vtrum obligatio Iustitiae obstet libertati Dei.

I.
Negant ali-
qui Iustitiã,
quòd Dei li-
bertatem
minuat.

RECENTIORES aliqui non indocti, hoc nomine Iustitiae obligationem Deo denegandam asserunt, quòd scilicet ejus libertatem minuat: si enim, inquirunt, teneatur primum hominibus ob merita largiri, multum ipsi decedit de perfectissimâ libertate, & dispositione rerum; malè ergò dignitati Dei cõsultit, quisquis in eo astringit iustitiam.

II.
Ius hominis
ad Deum,
duobus mo-
dis sumi po-
test.

Notandum, duobus modis sumi posse jus illud quòd homini erga Deum, in sententiã iustitiam in eo statuente, tribuitur. Primò itaque dici potest, esse aliquid, creatum partim, partim increatum, & situm esse in promissione Dei, quã se obligat ad dandam gloriam, non nudè, hoc enim esset fidelitatis, sed sub conditione onerosâ, operis scilicet expleti, seu positis meritis, ita ut adæquatè in utroque consistat: & hæc, ut postea dicemus, est propriissima juris huius acceptio, juxta quam, ut existimo, & præfens difficultas, & aliæ omnes contra Dei ad hominem iustitiam proponi solitæ, facillè solvantur.

III.
Ius istud in
homine non
obstat liber-
tati Dei.

Vasquez itaque & alii negantes Dei ad hominem iustitiam, urgent maximè argumentum num. primo propositum; si nimirum Deus se hominibus hoc pacto ex iustitiã obstringat, imminutum iri ejus libertatem: posita enim hac in Deo iustitiã, non potest non dare primum; ergo hac in parte non est liber, sed ad gloriam iustis dandam necessitatus.

IV.
Non magis
Dei liberta-
tem lædit
sententia
tribuens,
quàm negat
ei Iustitiam.

Sed contrà: idem enim quoad hoc affirmat utraque sententia, Deum scilicet factã promissione, & opere expleto, positis scilicet meritis, non posse iustis negare gloriam; tota autem inter has sententias differentia est, quòd prima hanc vocet obligationem fidelitatis, secunda Iustitiæ. Hæc ergo lis est tantum de modo loquendi, cum reipsã idem dicant utriusque sententiæ Auctores, Deum scilicet ex vi suæ promissionis & operis expleti, teneri hoc modo pactam, seu promissam dare, nec magis in illius potestate est, ut hoc non præstet, quàm ut non sit Deus.

V.
Deus ex vi
juris in ho-
mine, non
necessitatur
adæquatè ab
extrinsecò.

In sententiã ergo hoc modo statuente in Deo iustitiam, dicenteque cum ex jure hominum illis obstringi, non necessitatur Deus adæquatè ab aliquo extrinsecò: quod autem partim ab extrinsecò necessitatur, nec negant, nec negare possunt ad-

versarii; quando enim promittit aliquid sub conditione onerosâ, ut coronam gloriae siquis certaverit, secundum ipsos necessitatur Deus ad coronam illam seu primum dandum, non ex vi solius promissionis: hæc enim tantum est conditionata, si nimirum quis certaverit: unde nisi posito certamine & opere expleto, non obligat; ergo propter utrumque simul, opus scilicet & promissionem, tenetur Deus dare primum; ergo ad operandum ad extra necessitari partialiter potest à re creatã, & aliquo ex extrinsecò.

Potest Deus
partialiter
necessitari
ab aliquo
extrinsecò.

Si itaque jus istud hominis erga Deum consistat in hoc complexo, promissione scilicet Dei, & opere expleto, nulla major vis divinæ libertati inferitur in unã sententiã quàm in alterã, ut constat. Jam verò jus hoc in his duobus adæquatè situm esse, videtur clarum: in humanis siquidem jus unius hominis erga alium (ut scilicet alicui primum seu merces ex iustitiã debeatur) hæc duo, & nihil aliud includit: ipso facto enim quòd quis cum alio pacifatur, si labore in ejus vinea, tale se ei operæ & laboris pretium, seu tantum pecuniæ daturum, ipso facto, inquam, quòd opus illud expleat, seu ponat laborem, tenetur alter ex iustitiã mercedem ei solvere, postulante hoc ejus jure, quòd nihil planè aliud est quàm pactum in conducente, & opus positum, seu labor in conducto: ergo similiter, ut Deus homini obligetur ex iustitiã, aliud nihil requiritur præter pactum ex parte Dei, de dandã gloriae siquis certaverit, & certamen ex parte hominis positum; sed utraque sententia hæc duo admittit; ergo utraque parem in Deo statuit in agendo necessitatem, imò & æqualiter in eum inducit obligationem iustitiæ. Qua de re postea redibit sermo.

VI.
Offenditur
jus hominis
erga Deum
aliud nihil
esse præter
promissionem
& opus ex-
pletum.

Addo ulterius, etiam si jus quod homo habet erga Deum, esset aliquid adæquatè Deo extrinsecum, nil tamen in eo quoad hoc esse incommodi: quid enim magis obstat Deum, posita prius voluntate aliqua suã liberã, ad operandum necessitari à re morali, quàm à physica; Deum autem, posita una re physica, necessitari ad producendam aliam, communis est Philosophorum sententia: sic enim posito quòd velit Deus modum aliquem producere, unionem scilicet inter animam & corpus, vel ubicationem Angelicam, debet Angelum, materiam item & animam, quarum illa est unio, producere, idque tantã necessitate, ut nec divinitus possit contrarium. Item productã re aliqua, debet Deus illius intuitu producere, eique adungere ubicationem & durationem, cum juxta plurimos ex adversariis, non possit res esse & nullibi esse. Idem est de actu vero, respectu sui objecti, in sententiã statuente veritatem actibus intrinsecam: & de visione similiter intuitiva, respectu objecti existentis in multorum sententia. E contrã etiam destructa re, debet omnes rei illius modos destruere; ergo non est novum, ut Deus, posita prius aliqua sua voluntate libera, necessitetur à re physica ad aliquid aliud producendum; quid ergo vetet, eum à re morali, seu jure hominis, aut Angeli, necessitari etiam hoc modo ad agendum? Certè libertati ejus & dominio non magis in uno casu derogatur, quàm in alio.

Præbatur
exemplum ab
humanis
delictis.

VII.
Non repug-
nat, cum
aliquo modo
necessitari
ad opera-
ndum.

Deus, pro-
ductã ubi-
cationem de-
gelicã, debet
producere
Angeli, &
hic de-
structis illis
destruit.

Præterea, non magis obstat libertati Dei non posse producere aliquid pro libito, quàm non posse pro libito aliquid destruere; libertas siquidem est indifferentia ad utramque partem contradictionis: sed multi, etiam ex iis qui acerrimi sunt in impugnan- do hoc jure hominis erga Deum, affirmant non potuisse illum creaturã ullam ab aeterno producere: quid mirum ergo, si, posito pacto, non possit Deus

VIII.
Non obstat
libertati Dei
non posse a-
liquid pro
libito produ-
cere, ergo
nec non posse
pro libito de-
struere.

rem

Si Deus producat durationem indivisibilem, non potest eam prohibere destrueri.

rem aliquam per certum tempus destrueri, cum iuxta adversarios nihil omnino poterit per aternitatem a parte ante producere; viderint ergo ipsi utrum ex his duobus magis obstat libertati. Huc accedit, admittere multos durationem indivisibilem, seu quae durare petat per horam, diem, annum &c. quod expressè tenet P. Arriaga Disp. 15. Phys. sect. 2. num. 64. quam proinde durationem, posito quòd velit eam Deus producere, non potest nisi post diem, horam &c. à primo productionis instante destrueri; potest ergo Deus, supposita prius voluntate aliquà suà liberà, necessitari à re physica ad agendum, ergo & necessitari poterit à re morali. Plura hac de re dicentur infra, sect. septimà.

SECTIO QUINTA.

Vera opinio de Iustitia Dei ad hominem.

Nullum in Deo arguit imperfectionem iustitiam ad hominem.

I. SECUNDA itaque, & vera sententia affirmat, non solum nullam in Deo imperfectionem arguere verum & formalem conceptum iustitiae erga creaturam rationalem, sed magnam etiam in eo ponere perfectionem, unumque esse ex praecipuis ejus attributis: ita Suarez To. 1. in 3. p. d. 4. sect. 5. & lib. 12. de Gratia, cap. 30. & alibi saepe, omnium autem acerrimè in Opusc. de Iustitia Dei, ubi ait, quòd divinam Iustitiam magnà verborum exaggeratione à quibusdam recentioribus liberius impugnari cereret, hunc se laborem suscipere, ut pro ipsius Dei, & Christi Domini, & meritum nostrorum iustitià respondeat. Idem docet Valentia hic, q. 25. pu. 1. Albertinus in Primo Principio Philosophico, Coroll. 18. dub. 3. Tan. Tom. 4. d. 1. q. 2. dub. 5. & 6. Regula 3. p. q. 1. art. 2. disp. 20. §. 2. Granado l. p. Tract. 7. disp. 4. sect. 2. Bellarmin. lib. 5. de Instit. cap. 18. Raynaud. in Theol. Naturali, Disp. 8. q. 2. art. 5. Praepositus 3. p. q. 1. art. 2. dub. 4. Gamachaus 1. p. q. 21. Arriaga 1. p. Disp. 31. & alii.

Docet aperte S. Thomas dari iustitiam Deo ad hominem.

II. Hanc etiam sententiam, quicquid dicant adversarii, satis aperte docet S. Thomas: licet enim negat Iustitiam, prout contrahitur ad humanam, & includit imperfectionem, esse in Deo, sicut eodem modo negat in Deo esse liberalitatem, imò & prudentiam, cum in hominibus consultationem importet: has tamen virtutes universaliore esse ait extensionis, & sub hac ratione, inquit, in Deo reperuntur, ut constat ex testimonio ipsius, 1. contra Gentes, cap. 93. num. 7. supra, sect. 2. num. 4. relato, ubi expressè asserit Iustitiam, licet prout in commerciis & commutationibus versatur, spectet ad homines, in se tamen esse cuiuslibet intellectum habentis.

Eodem modo negare quis posset Deo misericordiam, ac iustitiam.

III. Eodem etiam modo quo Iustitiam, posset quis negare Deo misericordiam, quae, ut in hominibus reperitur, compassionem quandam & tristitiam importat: Unde, ut ait P. Granado hic q. 21. Tract. 7. Disp. 7. num. 1. iuxta etymologiam nominis, misericors est quasi habens miserum cor, seu compassione ob malum alterius afflictum, quod in Deum, ut constat, cadere non potest. Prout tamen universalius sumitur misericordia, pro voluntate scilicet sublevandi miseriam, seu actu quo quis alteri conferre vult bonum, quo indiget, propriusimè Deo congruit. Hoc etiam, & nihil aliud voluit antiqui Theologi, dum ex his virtutibus aliquas Deo denegant.

Quo sensu antiqui Theologi virtutes aliquas negant Deo.

IV. Deinde S. Thomas 1. 2. q. 114. a. 3. in argumento Sed contra, expressè ait, vitam aeternam reddi à R. P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. 1.

Deo secundum iustum iudicium, & secundum iudicium iustitiae, ad quam rem asserit verba illa ad Timoth. 4. In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus Iudex. Item Lect. 2. in hunc locum Apostoli, sic habet: Corona iustitiae dicitur, quam Deus ex sua iustitia reddet. Sed contra, quia vita aeterna ex gratia datur. Respondeo, quòd est tibi gratia, quantum ad radicem merendi, iustitia est quantum ad actum qui procedit à voluntate. Lektionem etiam 3. in cap. 6. ad Hebraeos, ait S. Doctor, meritum condigni inniti iustitiae. Et ut plura hac de re non addam, nullum omnino video testimonium S. Thomae, ubi tam clarè loquitur pro contrarià sententià, atque in his, & aliis multis loquitur pro nostrà.

Viterius ostenditur, S. Thomam admittere iustitiam Dei ad hominem.

Vita aeterna, & ex gratia est. & ex iustitia.

Dari itaque in Deo veram & propriam Iustitiam, probatur primò ex Scripturà, in qua nihil frequentius quàm Iustitiam in Deo reperiri. Hoc imprimis ostendit locus ille Apostoli ad Timoth. 4. proxime citatus: *Reposita est mihi corona iustitiae, &c.* ad quem locum S. Bernardus in fine tractatus de Libero arbit. Promissa, inquit, ex misericordia, ex iustitia solvenda. Consonat locus alius ejusdem Apostoli ad Heb. 6. v. 10. *Non est injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, &c.* ac proinde injustus & injuriosus esset Deus iuxta S. Paulum, si oblivisceretur, & praemium nobis debitum non solveret. In quae verba S. Augustinus lib. de Nat. & Gratia, c. 2. *Non est, inquit, injustus Deus, ut justos fraudet mercede iustitiae.* Praeterea Luc. 6. v. 20. dicitur, *Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei.* & Matthaei 5. v. 10. *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum;* ad nihil autem magis proprie jus habemus, quàm quod nostrum est. Item ad Rom. 4. v. 4. *Ei autem qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum.* Deinde, gloria vocatur merces, bravium, depositum, stipendium, &c. quae omnia sonant debitum iustitiae. Christus etiam in parabolà operariorum Matth. 20. dicit, *Tolle quod tuum est: quod aperte ostendit, eum, jus ad mercedem illam habuisse.* Quae sane, & alia plurima, hic brevitate causà omissa, tam clara sunt ad jus in hominibus, iustitiam in Deo astruendam, ut sine manifestà vi sacris Scripturis, ac Patrum testimoniis illatà, de metaphoricà scilicet, & latè quadam iustitià, explicari non possint. De mente autem Patrum, plura dicentur infra, Sect. 8.

V. Varii Scripturae loci ostendunt, dari in Deo veram & propriam iustitiam.

Esse injustus Deus, ut justos fraudet mercede iustitiae.

Gloria dicitur merces, bravium, corona, stipendium, &c.

Ratio denique à priori est: in meritis enim nostris respectu praemii, seu gloriae, totum intervenit, quòd ad verum & proprium juris ac iustitiae conceptum requiritur, & nihil involvit imperfectionis; ergo non est cur iustitiam Deo negemus, praesertim cum tot Scripturae locis, ac testimoniis Patrum, ut vidimus, hoc firmatum sit, quae omnia ad improprios & metaphoricos sensus detorquere fas non est, & unum ex praecipuis Dei attributis tollere: antecedens quoad primam partem probatur; ad jus enim & iustitiam iuxta S. Thomam & Theologos, ac Jurisperitos, aliud non requiritur, quàm ut sit tantum pro tanto pacto firmatum, ut ostensum est Sect. precedente, praecipue num. 2. & 6. sed hoc tantum pro tanto, condignitas scilicet operum cum praemio, ut omnes fatentur, item est pacto firmatum. Deus enim benè operantibus aeternam vitam promittit; ergo nihil ad conceptum juris in homine, & Iustitiae in Deo desideratur; ergo datur in Deo vera & propria Iustitia erga creaturam rationalem, quae nihil aliud est, nisi rectitudo intrinseca divinae voluntatis ad dandam mercedem promissam, tali vel tali opere expleto.

VI. In meritis nostris respectu praemii, totum intervenerit, quòd ad veram iustitiam requiritur.

Hic intervenit tantum pro tanto, pacto firmatum.

VII.
Iustitia proprie dicta, nullam in Deo arguit imperfectionem.

In Deo est constans & perpetua voluntas suam cuique tribuendi.

VIII.
Actus, quo Deus jus homini servat, non spectat nisi ad iustitiam.

IX.
Ostenditur, actum illum non esse virtutem gratitudinis.

Disseruitur S. Thomas circa virtutem iustitiam.

Tria ex S. Thomae ad rem presentem notanda.

Jam verò quòd hic Iustitiæ conceptus nullam in Deo arguat imperfectionem, probatur primò à posteriori; de facto enim in Deo reperitur, cum coronam gloriæ permittat certantibus, unde posito certamine, tenetur ex vi hujus complexi, operis scilicet expleti, & promissionis, seu *tanti pro tanto, pacto firmati*, coronam illam & præmium dare, sicut, ut Sect. præcedente latius declaravi, ipso facto quòd Petrus Paulo promittat, si laboret in ejus vinea, fore ut justam ei tribuat mercedem, seu *tantum pro tanto*, stante hac promissione, & posito labore; seu ob hoc complexum præcisè, tenetur ex iustitiâ mercedem pactam solvere. Deinde, est in Deo *constans & perpetua voluntas suam cuique tribuendi*, qui est effectus Iustitiæ, nec in se quidquam imperfectionis arguit, sed maximam potiùs perfectionem: neque ullo modo est necessarium ut imperfectiones in Iustitiâ commutativâ, prout inter homines versatur, hic immisceantur, ut in superioribus ostensum est. Tandem verum & proprium Iustitiæ conceptum nullam in Deo arguere imperfectionem, declaratum est tota sect. præcedente.

Secundò probatur, veram in Deo Iustitiam reperiri: actus ille quo Deus vult nobis jus servare, seu dare gloriam pro meritis, est actus proprius alicujus virtutis; inquiri ergo, cujus? non *Misericordie*, hujus enim motivum est sublevatio miseriae, & non respicit debitum, nec condignitatem ex parte operantis: non *Liberalitatis*, hæc enim similiter non supponit obligationem: non *Fidelitatis*, hæc quippe non respicit æqualitatem rei ad rem, & jus alterius, sed honestatem solummodò quæ relucet in stando promissis.

P. Vasquez l. 2. d. 214. cap. II. num. 84. & alii, affirmant hunc actum esse *Gratitudinem*. Sed contra: Gratitudo siquidem, juxta S. Thomam 2. 2. q. 106. a. 1. est virtus quæ movet ad compensandum beneficium ab alio acceptum; clarum autem est, nullum in Deum conferri à quoquam beneficium posse. Unde valde notanda sunt verba S. Doctoris loco citato, ad 2. *Dicendum*, inquit, quòd retributio proportionalis pertinet ad Iustitiam commutativam, quando attenditur secundum debitum legale, puta, si pacto formetur, ut tantum pro tanto retribuatur; sed ad virtutem Gratitudinis retributio pertinet qua fit ex solo debito honestatis, quam scilicet quis sponte facit. Quo loco tria docet S. Thomas; primò, retributionem præmii pro meritis non fieri ex gratitudine; secundò, esse veram iustitiam commutativam; tertio, ad hanc iustitiam conducere pactum inter partes initum.

SECTIO SEXTA.

Proponuntur diversi modi, quibus varii defendunt, dari Iustitiam Dei ad hominem.

I.
Varii variè circa Iustitiam Dei procedunt.

II.
P. Suarez dominium creaturae ait esse perfectissimum.

QUIA hæc sententia, dari scilicet Iustitiam Dei ad hominem, variè à variis defenditur, nec eadem omnes incedunt viâ, operæpretium erit singulorum procedendi modos obiter attingere: & postea quid mihi similis vero videatur, subjungam.

P. Suarez itaque, præcipuè in Opusculo de Iustitiâ Dei citato, sic procedit. Dominium, inquit, Dei universalissimum est, & perfectissimum, quod tamen secum patitur dominium & jus in creaturâ

rationali, ad bona aliqua, quæ cuique sunt propria. Hoc tamen jus & dominium creaturae est subordinatissimum dominio Dei, eique cedit, ad eum fere modum, quo jus civium ad sua bona cedit dominio Reipublicæ, ubi res postulat, ut vel Princeps vel Respublica de iis ad communes usus disponat.

Addit tamen Suarez, hoc exemplum non esse in omnibus simile: unde dicere fortassis vult, cum dominium Reipublicæ limitatum sit & imperfectum, de bonis civium pro libito disponere eam non posse, sed in quibusdam tantum casibus particularibus: Dei autem dominium absolutissimum est, & omni ex parte perfectissimum; potestas proinde in eo est plenissima de quibuscunque creaturæ bonis, ut visum ei fuerit, disponendi. Si tamen hac suâ potestate uti nolit, adæquare debet jus creaturæ, & rem ei ex iustitiâ debitam largiri. Dicit ergo Suarez, Deum per pactum & contractum iustitiæ cum creaturâ, nullâ se domini sui parte privare, sed plenissimam semper penes ipsum manere potestatem de rebus creatis disponendi.

P. Granado l. p. q. 21. tr. 7. d. 4. sect. 4. num. 22. ait Deum per contractum iustitiæ, se aliquo dominio, quod in rem creatam habebat, quodammodo privare, non simpliciter, sed secundum quid: sicque ait aliquâ ratione in Deo intervenire contractum, quod in Iustitiâ commutativâ requirit Aristoteles, ut scilicet qui accipit, aliquo modo patiat, seu aliquid vicissim in accepti compensationem tribuat.

Tertio, alii dari jus hominis ad Deum posse affirmant, ut strictè quidem per illud obligetur Deus, ita tamen ut possit ipse, ex vi supremi sui domini, pro libito contravenire, & secum quasi dispensare, & hanc obligationem relaxare, sicque de re quavis, etsi maximè creaturæ debitâ, quocunque lubet modo disponere; id enim, inquit, Dei dignitas, id summa in res omnes potestas exigat. Hoc ergo modo aiant salvari perfectum Dei dominium, cum nulli dominio creato id competat. Sicut ergo, si talem haberet potestatem Petrus, ut quoties attollit digitum, uti possit rebus Pauli, moraliter loquendo censeretur honorum illorum dominus, cum in ordine ad omnes usus perinde sint respectu illius, ac si verè essent bona ipsius. Porro minus est quod hic faceret Deus, cum sine vel minimo opere ad extra, possit hominem ejuscunque, aut Angeli bonis ut lubet uti, modò obligationem illam, quam iustitiæ pacto contraxit, relaxet. Quo fere modo discurreunt aliqui de libertate Christi, in servandis præceptis, sibi à Patre impositis.

Quarto, Dei ad hominem Iustitiam sic alii defendunt: quanvis enim, stante jure hominis, non possit Deus negare præmium, simpliciter tamen, inquit, libera est Deo præmii hujus collatio, quia ejus radix est libera: esto namque manente jure illo, necessariò conferre Deus debeat præmium, quia tamen momentis singularis destruere potest hoc jus, hominem scilicet ipsum annihilando, ideo collatio præmii est Deo simpliciter libera, cum unoquoque instanti pro aliquo priori potuisset illud non conferre: sicut modò liberè conservat Deus Angelum, licet posita ubicatione aut alio quovis ejus modo, hoc existente non possit non ipsum conservare. Dicunt itaque, licet stante jure sit Deo absolutè necessarium dare quod exigitur, cum tamen juris conservatio sit libera, collatio præmii, quæ ab hac conservatione pendet, erit similiter libera.

Hi omnes modi aliquid in se habent probabilitatis, & omnium fortassis maximè modus procedendi

finè subordinatum domino Dei.

III.
Dominium Reipublicæ in bona civium non est in omnibus simile Dominio Dei in bona nostra.

IV.
P. Granado asserit, Deum per pactum Iustitiæ aliquid se domino quodammodo privare.

V.
Dicunt alii posse Deum ex vi supremi domini, suam obligationem relaxare.

VI.
Collatio præmii promissi, dicitur aliqui esse libera, quia radix ejus libera.

Hoc amplius declaratur exemplo conservationis Angeli.

VII.
Titulus præmii domini quid in Deo possit.

dendi Patris Suarez, si addatur, quantumcunque creatura rationalis habeat jus ad primum, non tamen posse eam esse rationabiliter invitam, ut Deus tanquam supremus Dominus hoc dominii sui jure utatur, sed dicere debet cum Heli 1. Reg. 3. Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat. Sicut enim ob hoc supremum dominium potest animam, etiam innocentem addicere penis æternis, licet non sub conceptu pœnæ: hæc enim semper supponit culpam, ita & quavis pœnæ rescindere potest sine cujusquam injuriâ, cum jus omne creatum sit essentialiter subordinatum juri divino. Ut tamen breviter aperiam quid sentiam, & quo pacto hac in re procedam, sit

Pœna & cruciatus quomodo differant.

SECTIO SEPTIMA.

Expeditissimus modus defendendi, dari justitiam Dei ad hominem.

I. Obligatio justitiæ Deo non repugnat.

DICO primò: Verus & proprius conceptus justitiæ, & obligatio stricta, orta ex jure creaturæ rationalis non repugnat Deo. Hæc conclusio jam superioribus sectionibus est probata.

II. Jus creaturæ non impedit conceptum justitiæ in Deo.

Dico secundò: si jus creaturæ juxta dicta Sect. 4. num. 6. & Sect. 5. num. 6. & 7. situm sit in promissione Dei & opere à creaturâposito, uti revera in his situm est, ut locis citatis ostendi, Deus de facto obligatur ex justitiâ creaturæ rationali. Hanc conclusionem latè etiam probavi sect. quartâ, & quintâ. Et sanè mirum est, quosdam admittentes, ut admitti necessariò ab omnibus debet, Deum ex pacto & meritis ab hominibus positus teneri ad dandam iis gloriam, negare nihilominus hanc esse obligationem justitiæ, quia est in Deo: quod perinde est ac si quis diceret, esse in Deo partes extra partes facientes molem, & tamen non esse corpus, quia sunt in Deo; aut animam rationalem educi ex potentia materiæ, non tamen generari, quia est substantia spiritualis.

Quidam nò satis consequenter hac in re loquuntur.

III. Deus posito pacto, & obligatione standi primum, nullus res amittit dominium.

Dico tertio: Et si jus hominis ad primum sit quid creatum, & consequenter adequatè Deo extrinsecum, nihilo tamen fecius potest Deus obligari ex justitiâ ad rem pacto promissam, nec hoc faciendo quidquam amittit de perfectio gloriæ, aut rei alterius promissæ dominio. Ratio est; dominium quippe est potestas disponendi de re aliqua quoad omnes usus possibiles, sed negatio præmii, meritis promissi, est quid omnino impossibile, & Chimæra, non minus, imò multò magis, si in impossibilibus detur magis & minus, quam ut homo sit equus; implicat enim Deum non dare quod ex pacto & contractu promissit; esto namque latissimum sit illius dominium & potestas moralis, ad Chimæras tamen non extenditur, sicut nec ad eas extenditur potentia ejus physica, licet sit infinita, & omnia complectens. Ad quam rem appositissimè S. Chryostomus Homilia 66. Non condemnabimus, inquit, hoc non posse Dei, sed justitiam & jus admittimus.

Potestas moralis non extenditur ad impossibilia, magis quam potestas physica.

S. Chryostomus.

IV. Ostenditur, Deum nihil unquam perdere vel physica potentia, vel moralis.

Objicies primò: Semel habuit Deus jus ad negandam gloriam: ergo si jam non habeat, aliquid dominii sui perdidit. Contrà: semel potuit Deus producere durationem hesternam, nempe heri, hodie non potest: ergo aliquid perdidit suæ potentie. in eadem formâ argumentum. Respondetur itaque, Deum nihil perdere, vel physica potentia, vel moralis, sed sicut nunquam habuit potentiam

producendi durationem hesternam hodie, & in sensu composito, seu eam cum hodierno die conjungendi, ita nunquam habuit jus ad gloriam in sensu composito promissionis & operis expleti; seu meritorum, negandam, cum non minus hoc sit impossibile, quam hesternam aut crastinam durationem producere hodie. Duratio ergo hesternæ, & negatio gloriæ sunt simpliciter possibiles, in his circumstantiis utraque eodem modo est impossibilis.

Deus in his circumstantiis nunquam habuit jus negandi gloriam.

Objicies secundò: Si Deus gloriam, quam promeritus est Petrus, eidem negaret, inferret illi injuriam; ergo non habet perfectum jus & dominium in gloriam, cum jus sit potestas moralis de re aliqua disponendi sine injuriâ alterius. Contrà: similiter si Deus contra mentem iret, peccaret, & si intellexeret per actus distinctos, mutaretur, cum tamen infinita sanctitati non minus repugnet peccatum, & infinitæ immutabilitati mutatio, quam infinito dominio injuria. Sicut ergo ex suppositione impossibili Deus ab omnibus admittitur peccaturus & mutandus, quid incommodi si ex simili suppositione admittatur injuriam illaturus. Dico itaque, non derogare infinito dominio, quod ex suppositione impossibili inferret injuriam, cum ad impossibile, ut diximus, non se extendat dominium Dei, sicut nec potentia.

V. Non obstat Dei dominio, quod inferret injuriam sub conditione impossibili.

Ad impossibilia non extenditur Dei potentia.

Objicies tertio: negare gloriam Petro, est obiectum simpliciter possibile, & solum impossibile, per accidens: ergo cadere debet sub dominium Dei, alioqui ejus dominium non est perfectissimum. Contrà: productio durationis hesternæ est simpliciter possibilis, & per accidens tantum est, quod hodie nequeat produci. Idem est de creaturâ ab æterno &c. Quòd si in his casibus est divisivè hæc omnia sint possibilia, & lectivè tamen, & in sensu composito dicantur esse impossibilia, quid vetat idem affirmare de dominio? Dico itaque, licet antecedenter, & in sensu diviso promissionis & meriti, habeat Deus jus ad negandam gloriam, aut aliam rem quantumcunque, pro illis circumstantiis sit possibilis illius negatio, posita tamen promissione, & opere sub quo promittitur, expleto, redditur illa negatio omnino impossibilis. Et quoad hoc, perinde est, si Deus gratuitò tantum aliquid promitteret, sine pacto ullo vel contractu justitiæ.

VI. Negatio gloriæ, in sensu diviso promissionis & meritorum possibilis, in sensu composito redditur impossibilis.

Res eadem pro diversis circumstantiis mutat statum.

Objicies quarto: ergo potest Deus à se abdicare dominium totius Universi. Resp. Si per abdicationem dominii aliud nihil intelligatur, quam quòd obliget se ad mundum aliquem creandum ex pacto cum homine vel Angelo, ob opus condignum merito, non apparere cur hoc non possit Deus, cum unus gradus gratiæ vel gloriæ multò majoris sit valoris, & altimationis moralis, quam mille mundi. Hæc tamen est impropria locutio; nullum enim perdit Deus in mundum dominium, quod unquam habuit, ut jam dictum est; licet namque posito pacto, non possit illum non creare, nec pro tempore promisso non destruere, cum non creatio ejus & non destructio sint in his circumstantiis impossibiles, actus tamen varios posset circa eum elicere, cogere exempli gratia, hominem illum, vel Angelum, ad utendum rebus illis omnibus ad finem honestum, & honorem Dei, cum quicquid facit vel dat Deus, det & faciat ad honorem suum.

VII. Deus nullius rei à se abdicare potest dominium.

Actus varios posset in hoc casu Deus circa mundum, quem creans ex pacto tenetur, elicere.

Objicies quinto: ergo & poterit Deus creaturæ jus jurisdictionis in seipsum concedere, eique obedire, sicut secundum nos concedit illi jus & dominium proprietatis. Contrà primò: in Scripturâ enim nihil frequentius, ut vidimus, quam in Deo esse

VIII. Licet possit Deus creaturæ rationali concedere jus & do-

esse Iustitiam, Obedientiâ in Deo nullum in Scri-
pturis vestigium; illud enim Josue 10. v. 14. *Obe-*
diente Domino voci hominis, omnes affirmant intelli-
gendum esse metaphorice. Patres etiam unanimi
consensu Iustitiam in Deo asserunt, negant Obe-
dientiam. Contrâ tertio: non potest Deus pro-
mittere actus Obedientiæ, sicut potest, imò & de
facto promissit mercedem, pactumque inivit &
contractus cum hominibus.

IX. Respondetur ergo: cum dominium Dei situm
sit in ejus libertate & potentia, his autem duobus
attributis nonnullam subinde ab extrinseco accede-
re videamus à rebus physicis limitationem; nec
enim durationem quamlibet & ubicationem omni
loco & tempore producere potest, nec creaturam
ullam, secundum multos, ab æterno: item si mo-
dum, ubicationem scilicet Angelicam producere
velit, necessitatur ad producendum Angelum, ut
hujus decursu Disputationis vidimus; quid inquam,
incommodi, si Deum necessitari etiam interdum
posse dicamus, & hæc duo ejus attributa simitari
à re morali, suppositâ saltem aliqua ejus voluntate
liberâ, promissione nimirum, seu pacto cum homi-
nibus inito. Deinde, per se indecorum videtur,
ut creatura imperium habeat, & cum auctoritate
præsit Deo, ut in Obedientiâ contingit, ut ait
S. Thomas 2. 2. q. 104. a. 4. corp. idemque re-
petit articulo quinto. Præterea, quid magis ab-
sonum, quam ut Deus creaturam, tanquam supe-
riorem suam veneretur, ei que honorem & obse-
quium exhibere teneatur, quod tamen cum obe-
dientiâ connexus est, ut notat idem S. Doctor
q. illâ 104. a. 3. ad primum.

X. Quod verò Deus tanquam justus iudex mercedem,
quam ex pacto bene operantibus promittit,
largiatur, quid in se continet indecori, imò quid,
quod non maximè Deum deceat? Et si dicas, per
jus adversus alterum, fieri habentem aliquo modo
superiorem ei qui illi obligatur: primò, nullus hanc
dicit esse veram superioritatem, sed solum quia po-
test cum per leges cogere, ut debito satisficiat.
Sed neque hoc in jure, quod homo habet respectu
Dei, reperitur, qui ad pactam mercedem solven-
dam, ex intrinseca suæ voluntatis rectitudine essen-
tialiter determinatur; & si per impossibile non sol-
veret, à nullo cogi posset, nec ad alium provocare
valeret læsus, quam ad ipsam Dei Iustitiam.

XI. Objicies sextò: Si Deus modo à nobis dicto,
obligaret se homini ex Iustitiâ, fieret servus homi-
nis. At sanè miror hoc objici, quis enim ex eo
quod Rex militi alicui, vel servo domestico stipen-
dium ex Iustitiâ solvere teneatur, quis, inquam,
dixit eum fieri servi illius, aut militis servum? Imò
verò, inquis, sed si in uno se obstringere homini
ex Iustitiâ possit, poterit in omnibus, ergo fieri po-
terit hominis servus, totusque esse ad ejus obse-
quium, & in omnibus ad illius nutum stare, quod
est proprium mancipii; hoc autem quam indeco-
rum sit, quantumque in se contineat indecentiæ,
quis non videt?

XII. Sed hæc replica seipsam destruit: si enim pecu-
liaris in eo sit indecentia, ut scilicet in omnibus
Deus se homini obstringat, & per hujusmodi obli-
gationem reddatur hominis servus, & mancipium,
jam in ipsâ objectione ratio afferitur cur Deus in
omnibus se homini obstringere nequeat, indecen-
tia scilicet, quod nimirum hoc faciendo, se reddat
hominis servum, vel mancipium, quæ indecentia
in eo non est, quod se ad præmium & mercedem
hominis pro meritis largiendam obliget: imò ad
hoc, ut vidimus, de facto se obligavit. Sic etiam,

ut diximus, quamvis Rex se alteri obstringere pos-
sit ad præmium ei ob strenuè in bello navatam
operam donandum, è majestate tamen Regiâ non
est, ut ad vilia quævis se obsequia, & mancipio-
rum propria obliget; quantum enim priora Regem
decent, tantum posteriora dedecent.

SECTIO OCTAVA.

Alia quædam de Iustitiâ Dei ad hominem.

POSTREMÒ objiciunt sanctos Patres, qui af-
firmare videntur, non dari in Deo Iustitiam
erga hominem: sic enim S. Bernardus Serm. 1. de
Annunciatione, *Neque talia, inquit, sunt hominum*
merita, ut propterea vita æterna debeatur ex jure, aut
propterea Deus injuriam aliquam faceret, nisi eam do-
narret. Sic S. Anselmus in Profolog. cap. 10. *Iu-*
stus es, inquit, non quia reddis nobis debita, sed quia
facis quod te decet. Et S. Augustinus lib. 1. Confes-
sion. cap. 4. *Reddis debita, nulli debent.* Libro etiam
tertio de lib. arbitrio, cap. 16. *Deus, inquit, nulli*
debet aliquid: & postea subiungit: Quid ergo ei
prærogas, ut tanquam debitum possas? & alia id ge-
nus apud Patres subinde reperiuntur.

Sed de mente Patrum hac in re, quædam dicta
sunt suprâ, sect. 5. num. 5. quibus addo id quod
habet S. Augustinus lib. 4. contrâ Julianum cap. 3.
Deus ipse, inquit, quod abste, erit injustus, si ad ejus
regnum verus non admittitur justus. Similia repe-
riuntur apud Tertullianum, S. Chrysostomum, &
alios, qui Deum asserunt, per bona opera nostra
reddi nobis debitorem.

Tribus itaque modis intelligi possunt Patres, dum
negare videntur in Deo esse Iustitiam erga homi-
nem: primò quòd Deus merita ipsa nobis donave-
rit, per quæ titulum ad gloriam acquirimus, sicque
totum jus nostrum ex ejus benignitate & misericor-
diâ velut è radice procedit. Istud nihilominus non
impedit quin verè Deus nobis ex Iustitiâ oblige-
tur. Hoc sensu loquitur S. Augustinus de gratiâ
& lib. arbitrio, cap. 6. *Cui, inquit, redderet coro-*
nam justus iudex, si non donasset gratiam misericors
pater. Secundò volunt Patres, potuisse Deum ab-
solutè non promittere, sicque hoc etiam sensu di-
cunt tantum jus nostrum in Deo misericordiâ fun-
dari. Huc spectat dictum illud S. Bernardi suprâ
sect. 5. num. 5. ubi de coronâ loquens, seu præmio,
quod Deus certantibus promissit, *Promissum quidem,*
inquit, ex misericordia, sed ex Iustitiâ persolvendum.
Hoc ergo non tollit in Deo conceptum Iustitiam.
In quam rem pulchrè S. Augustinus Serm. 16. de
verbis Apostoli, *Debitorem, inquit, se fecit, non tan-*
tum sibi, sed & Christo, & nobis, ut illi dicere possi-
mus, Redde quod promissisti, quia fecimus quod jussisti.

Tertio tandem, ex Patribus nonnulli, dum ne-
gant Deum per opera nostra obligari ex Iustitiâ,
ad dandum nobis præmium, sumunt opera nostra,
non ut informatâ quasi à gratiâ habituali, & secun-
dum valorem ac dignitatem, quam ab illâ hauriunt,
sed merè secundum se, & ut contradistincta sunt ab
excellentiâ, ac splendore, quem in ea gratia refun-
dit. Quo etiam sensu dixit Apostolus ad Rôm. 8.
v. 18. *Non sunt condigna passionibus hujus temporis ad*
futuram gloriam &c. Et sanè, certum videtur
S. Bernardum loco num. 1. citato, de meritis no-
stris hoc sensu loqui: primò enim initio homilia
citata, ait *opera nostra non esse meritoria;* & hoc ipso
loco,

minum pro-
prietatis in
res creatas,
non tamen
jus Iustiti-
æ in se-
ipsum.

IX.
Disparitas
inter Iustiti-
am in Deo
& obedien-
tiam, cur il-
la dari in
Deo possit,
hæc non pos-
sit.

Deum sup-
positâ ali-
quâ ejus vo-
luntate li-
berâ, neces-
sitari nil
vetat.

X.
Deum ut ju-
stum iudicem
maximè de-
cet promissâ
bene operan-
tibus merce-
dem largiri.

XI.
Deus ex eo
quod oblige-
tur ex Iustitiâ
hominis,
nō fit servus
hominis.

Replica.

XII.
Peculiaris
in eo est in-
decentia, ut
Deus in om-
nibus sit ad
nutum ho-
minis.

II.
Objectiones
Patrum, qui
negare vi-
dentur dari
in Deo Iustiti-
am erga
hominem.

III.
Asserunt
Patres, dari
in Deo Iustiti-
am erga
hominem.

III.
Quo sensu
negant sub-
inde Patres,
dari in Deo
Iustitiam ad
hominem.

IV.
Patres qui
dant de op-
eribus nostris
loquuntur
secundum se
speciatim, &
non de in-
fernal cum
gratiâ habi-
tuali.

Explicatio
dictis S. Ber-
nardus.

loco, quem contra nos citat Vasquez, negat operibus condignitatem ad coronam gloriae, & beatitudinem per ea assequendam: *Quid, inquit, sunt merita omnia ad tantam gloriam?* Nos autem de operibus nostris loquimur prout gratia & charitate informantur, indeque valorem illum ac dignitatem trahunt, qua, juxta utriusque sententiae Auctores, condigna redduntur ad gloriae caelestis adeptionem. Nihil ergo contra nos facit haec S. Bernardi auctoritas. Hoc etiam modo Capreolus, antiquus Thomista, intelligendum ait S. Thomam, dum negare videtur dari in Deo Iustitiam commutativam.

V.
De variis conditionibus ad Iustitiam requiritur.

Disputant hic fuscè aliqui, utrum condiciones omnes ad rigorosam Iustitiam Deum inter & hominem requiritur, hic reperiantur. Sed proprius hujus difficultatis locus est in tertia parte, dum de satisfactione Christi, ubi eam, Deo dante, discutimus: in praesenti enim solum contendimus rigorosam Iustitiam nihil derogare perfectae libertati & dominio Dei. Nonnullas tamen ex hisce conditionibus hic, occasione data, cursim tetigimus.

VI.
De Iustitia Iustitia hominis ad Deum.

Quaerens: utrum sicut datur Dei ad hominem, ita vicissim detur hominis ad Deum Iustitia? Haec quaestio proprie spectat ad materiam de Poenitentia, ibique à Theologis disputatur, dum inquirunt, utrum peccatum praeter alias, quas in se continet, malitias, sit etiam injuria stricta contra Deum. Eò itaque hanc difficultatem differemus.

SECTIO NONA.

De Iustitia distributivâ, legali, & vindicativâ, utrum in Deo reperiantur.

Vbi etiam, an sit in Deo Misericordia.

I.
Variis variis Iustitiam distributivam accipiunt.

QUOAD primum, varia Iustitiae distributivae acceptio, Auctores in variis hac in parte distinxerunt sententias: dum enim ut ex aliâ occasione observavi, suis quisque innititur principiis, iisque oppositis, (diversis, ut sit, diversa opinantibus) dum sibi consentiunt, dissentiunt ab aliis, & in contrarias abeunt opinandi vias.

II.
Proprietates Iustitiae commutativae & distributivae obiter recensentur.

Ut, quid hac in re sentiam, declarem, notandum breviter, (plena enim hujus rei discussio ad alium locum pertinet) quis sit Iustitiae commutativae, quis distributivae conceptus. Iustitia itaque commutativa arithmetice procedit, & aequalitatem respicit rei ad rem, ut nimirum tantum detur quantum res aliqua valet, aut ex pacto inter duos convenit, centum dentur pro equo ex. gr. tanta merces pro labore unius diei in vineâ, & sic de ceteris. Alio modo se habet Iustitia distributiva, aequalitatem enim, non arithmeticam spectat, seu rei ad rem, sed geometricam, ut aiunt, seu proportionem inter titulos & dignitatem personarum in distributione honorum communium, ut nimirum, quantum unius meritum excedit meritum alterius, & dignitas dignitatem, tantum etiam praemium excedat praemium, tantoque plus in bonorum communium distributione accipiat. Duo milites ex causa, in eodem praelio contra hostem dimicant, sed alter duplo magis se strenue gerit: stipendium uterque ex pacto debitum, aequale accipiet, hoc enim ex Iustitia ipsis commutativa debetur, quae spectat aequalitatem laboris cum stipendio: at de spoliis hostium in praelio captis, hic duplo plus accipiet; in horum quippe distributione spectatur

Quantum meritum excedit meritum tantum praemium excedere debet praemium.

excessus inter utriusque merita, qui peculiariter ad Iustitiam pertinet distributivam.

Verius itaque mihi videtur, Deum, reddendo praemium, hoc ex Iustitia tantum commutativam praestare; id enim unum spectat, ut tantum cuique tribuat, quantum labor ejus ac meritum postulat, sic 1. Cor. 3. v. 8. dicitur: *Vnusquisque propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem.* Quod ergo hic peculiariter spectatur, est, ut merces adaequetur labori, quod proprium munus est Iustitiae commutativae. Et quamvis ei qui plus laboravit, plus gloriae tribuat, non tamen id propterea facit quia alium in meritis superat, sed praecise quia ejus opera tantum praemium merentur, & per accidens est quod alii mereantur minus. Sicut cum dives quispiam diversis operariis diversa solvit stipendia; diversitati laboris correspondentia.

III.
Deus praemium meritis reddit ex Iustitia commutativa.

Qui plus laborat, majus accipit praemium.

IV.
Quo pacto in Deo reperitur Iustitia distributiva.

Addit tamen S. Thomas, & cum eo non pauci ex Theologis: siquis in collatione gloriae, quam Deus diversis diversam tribuit, non titulum meritorum spectet, sed dignitatem personae, quam à majore vel minore gratia habent inaequalem, reddunturque filii adoptivi: sub hac, inquam, ratione aiunt dari in Deo Iustitiam distributivam. Unde sicut sub priori titulo dat Deus gloriam, tanquam mercedem operariis, & in eo exercet Iustitiam commutativam, ita Deus sub secundo titulo dat eandem gloriam ex Iustitia distributivâ, dum servatâ proportionem geometricâ, dignioribus filiis majorem partem hereditatis confert, ita ut eò plus quisque accipiat, quò magis alium in dignitate excedit. Quam duplicem rationem, hereditatis scilicet, & mercedis, in vitâ aeternâ agnoscit Concilium Tridentinum sess. sexta, cap. decimo sexto.

Duobus titulis datur Beatis gloria.

Huc etiam spectat, inquit P. Granada hic, tract. 7. disp. 5. num. 6. distributio illa, dum Deus uni dat laureolam Martyrii, alteri Doctoris, alteri Virginis &c. Idem etiam contingere ait in rebus naturalibus, dum nobiliores potentias dat Angelis, quam hominibus, hominibus quam brutis, his quam rebus inanimatis, & sic de ceteris; hic namque servatur geometrica proportio, ut scilicet quò magis res una aliam in naturâ, seu substantiali dignitate superat, eò etiam perfectiores sibi ab Auctore naturae collatas habeat potentias, & ornamenta.

V.
Diversa laureole dantur ex Iustitia distributiva.

Iustitia etiam distributiva cornitur in rebus naturalibus.

Quoad secundum in titulo propositum, de Iustitia scilicet legali, ut vera hujus notio intelligatur, notandum, Regem aut Republicam non tantum proprium & particulare jus, seu bassum, ut vocant habere in quaedam bona, quorum speciale ipsis competit dominium, sed praeterea habent jus & dominium altum, seu superioris ordinis, in bona subditorum ac civium, non quidem ut iis prohibito utantur, sed ut ubi commune bonum id exigit, de illis ad regni aut Republicae utilitatem disponant. In quem etiam finem de vitis interdum civium disponere possunt, illos scilicet morali vitam amittendi periculo exponendo, ubi id necessitas, communisque boni ratio postulat.

VI.
Iustitia legalis quid sit.

Jus altum & bassum in Republicâ.

Virtus ergo illa, quae in subditis dominium hoc altum in Principe & Republicâ spectat, tenditque ad jus illud illatum servandum, bonaque sua possidenti Principi, ubi commune id bonum exigit, permittenda, est Iustitia legalis. Hinc itaque clare constat, Iustitiam legalem in Deo reperiri non posse; haec quippe, ut vidimus, superiorem respicit ut superiorem; Deus autem superiorem habere non potest. Siquis autem, ex eo quòd Deus res omnes juxta cujusque naturam & exigentiam, ut Universi moderator administret, suasque singulis partes

VII.
Iustitia legalis in Deo reperiri non potest.

Quidam Virtutem, quâ Deus res singulas juxta naturâ suâ existentiam administrat, vocant Iustitiâ legalem.

partes ac proprietates, virtutemque operatricem & ornamenta tribuat, (ut supra vidimus num. 5. & reduci diximus ad virtutem distributivam) siquis, inquam, prædicatum, per quod ad hoc faciendum incitatur, vocare velit Iustitiâ legalem, per melicet, sed est impropria locutio: aptius loqueretur qui eam vocaret Iustitiâ gubernativam, vel providentialem.

VIII.
Datur in Deo Iustitiâ vindicativa, sed à gubernativâ indistinctâ.

Ad tertium quod attinet, detur necne in Deo Iustitiâ vindicativa: Certum imprimis est, dari in Deo affectum vindictæ; est siquidem in eo voluntas puniendi peccata, quod est velle vindictam de hominibus ob malefacta sumere, punitio enim est vindicta. Existimo tamen Iustitiâ hanc vindicativam non esse aliam à Iustitiâ gubernativâ, seu providentialem, numero præcedente explicatâ; recta enim ratio, & prudens administratio Universi postulat, ut peccata puniantur, & ut qui ætatem hinc in sceleribus & flagitiis egerunt, alibi plectantur, & vitæ improbæ ac nefariæ meritas aliquando dent penas.

IX.
Deus ex Iustitiâ strictâ dat coronâ gloriæ, punit ex providentialem.

Et siquis inferat, ergo & ex Iustitiâ gubernativâ seu providentialem Deus dat gloriâ beatis, cum non minus recta ratio, justitiæ regiminis ordo postulet, ut bonis dentur præmia, quàm ut malis pænæ infligantur. Respondeo, ita esse, sicque si non esset promissio, præmia in celo ex eadem gubernativâ Iustitiâ darentur: jam verò cum præter operam sit promissio, & pactum, oritur in homine justitiâ strictum, ut hujus decursu Disputationis ostenditur.

sum est, adeoque ut illi satisfiat, datur in Deo Iustitiâ rigorosa & commutativa, qua, non ex decencia tantum, & connaturalitate, sed omnino strictè tenetur conferre præmium & mercedem, ut in superioribus est declaratum.

Quoad quartum: Utrum nimirum sit in Deo Misericordia: Respondetur, certum omnino esse, hanc in Deo virtutem reperiri: nulla enim Deo dignior virtus, nulla ei frequentius in Scriptura attributa: hanc denique tanquam Dei propriam ubique prædicat Ecclesia. Ex his ergo conficitur, Misericordiam, non improprie tantum, & metaphorice, sed proprie & perfectissime in Deo existere; seclusis tamen imperfectionibus, cum quibus in hominibus ut plurimum conjuncta invenitur. Hominibus siquidem plerumque usu venire solet, ut dum misericordiam exercent, interno quodam mœrore, & animi tristitia tangantur, unde misericors & supra dixi tantumdem sonat, ac habens miserum cor, quæ in Deum summè felicem ac beatum cadere nullo modo possunt: hæc tamen imperfectiones non sunt de conceptu misericordiam, ut sic, cujus ratio in eo sita est, ut quis habeat voluntatem sublevandi miseriam, seu ut eliciat actum, quo vult egenti succurrere, ac bonum quo caret, & cujus defectus incommodum ei parit, conferre, vel id cujus præsentia molestiam illi affert, amovere: Hoc autem Deum nullo pacto dedecet, imò maximè decet, utpote cujus Misericordia est super omnia opera ejus.

DISPUTATIO XXXVI.

De exercitio divini libertatis.

INGREDIMVR Oceanum, difficultatem scilicet Mysteriorum Trinitatis vel superiorem, ut multi putant, vel ut omnes fatentur, parem, quæque tot jam annis, ne dicam ætatibus, ita doctissimorum etiam hominum torset ingenia, ut viam qua se expedirent, omnino non invenerint, sed quo se cunque verterent, in alios semper & alios, eosque inextricabiles nodos incurrerint, innumerisque implexi hæserint labyrinthis. Ea nimirum est materia hujus sublimitas, ut ad eam caliget humane mentis oculus, omnisque creatus intellectus se illius incapacem agnoscat. Quamvis ergo hac de re, talis cum sit ac tanta, filere satius foret, utpote quam nullus cogitatione assequi, nedum verbis declarare possit; ut tamen mori à Theologis inducitur morem geram, meos etiam qualescumque conatus, pro eo quod mihi incumbit munere adjungam.

SECTIO PRIMA.

Ostenditur Deum esse liberum.

I.
Deus in operando ad extra est perfectissimus liber.

DEUM in rerum productione à necessitate immunem esse, indubitatum est, ut contra Aristotelem, quem in hoc errore fuisse testatur Henricus Scotus, Ferrera lib. 3. contra Gen. cap. 23. & Bellarm. lib. de Gratiâ & libero arbitrio, cap. 15. communis tenet Patrum ac

Theologorum consensus: & fides docet, testante Apostolo I. ad Corinthios 12. v. 11. Hac autem omnia operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult. Ad Ephesios etiam 1. v. 11. In quo etiam & nos sorte vocati sumus, prædestinati secundum propositum ejus, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ. Consilium autem non est nisi de contingentibus, quæque ita fiunt, ut penes facientem sit ea non efficere. Deinde Deum oramus, ejusque in necessitate opem imploramus: gratias etiam eidem pro acceptis beneficiis agimus: quæ omnia indicio sunt, Deum non esse agens necessarium

Deus qui operatur ad extra est perfectissimus liber.